

## Nr 33.

Ankom till Riksdagens kansli den 15 maj 1912 kl. 1 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till ändrad lydelse af §§ 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen jämte inom Riksdagen i ämnet väckta motioner.*

Närvarande: Herrar Bonde\*), Branting, Trygger, Clason, Bellinder, Hellberg, Ekman, Mannheimer, Wavrinsky, von Mentzer, Sehlin, greve Hamilton, Jansson i Djursåtra\*), Ericsson, Nilsson, Nyström, Edén, Larsson i Västerås, Magnusson\*) och Larsson i Säby.

\*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till konstitutionsutskottets handläggning hafva hänvisats dels från båda kamrarna en af Kungl. Maj:t till Riksdagen aflämnad proposition, nr 110, med förslag till ändrad lydelse af §§ 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen;

dels ock från Andra kammaren de inom nämnda kammare väckta motionerna nr 307, af herrar *Hj. Branting, Herm. Lindqvist, F. W. Thorsson, Nils Persson, Värner Rydén, A. J. Christierson, Victor Larsson, E. Palmstierna, B. Eriksson* och *O. H. Waldén*, angående utvidgad politisk valrätt och valbarhet, samt nr 316, af herrar *Carl Lindhagen, C. Winberg, R. Sandler, Nils Helger* och *Oskar Kloo*, angående ändrad lydelse af 16 § första stycket samt 19 § Riksdagsordningen;

och har utskottet till behandling i ett sammanhang förehåft berörda proposition och motioner, de senare i hvad de afse politisk valrätt och valbarhet för kvinnor.

I propositionen nr 110 har Kungl. Maj:t, under åberopande af bifogadt, i statsrådet fördt protokoll, i fråga hvarom hänvisas till propositionen, till Riksdagens pröfning i grundlagsenlig ordning framlagt följande

*Kungl. Maj:ts  
proposition  
nr 110.*

## Förslag

till

ändrad lydelse af §§ 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen.

### § 9.

Till ledamöter i Första kammaren kunna endast väljas män och kvinnor, som uppnått — — — — — sin befattning.

### § 16.

Valrätt tillkommer enhver välfrejdad svensk medborgare, såväl man som kvinna, från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått tjugufyra års ålder, dock ej

a) den som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd;  
b) gift kvinna, som ej vunnit boskillnad och hvilken man är i konkurstillstånd;

c) den som häftar för understöd, hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssamhälle tilldelats den häftande själf eller dennes hustru eller minderåriga barn;

d) gift kvinna, hvilken man häftar för understöd, som under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssamhälle tilldelats henne eller makarnas minderåriga barn;

e) den som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

f) gift kvinna, som ej vunnit boskillnad och hvilken man icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

g) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången af sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsöfningar.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämdt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

## § 19.

Till ledamöter i Andra kammaren kunna endast utses män och kvinnor, som äga valrätt inom valkretsen eller, där fråga är om stad, bestående af flera valkretsar, inom någon af dessa.

## § 21.

Riksdagsman — — — — —  
tre lagtima riksdagar.

Kvinna är berättigad att afsäga sig riksdagsmannauppdrag, äfven om icke något af nu nämnda skäl är för handen.

Afsägelse — — — — — Konungens befallningshafvande.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för ifrågavarande proposition, får utskottet hänvisa till berörda statsrådsprotokoll.

I motionen nr 307 i Andra kammaren har herr Branting m. fl. hemställt, »att Riksdagen för sin del måtte antaga som hvilande till grundlagsenlig behandling

II: 307.

I. Beträffande § 16 riksdagsordningen följande ändrade lydelse af nämnda paragrafs första stycke:

Valrätt till Andra kammaren tillkommer en hvar välfrejdad svensk medborgare, såväl man som kvinna, som före det kalenderår, hvarunder val äger rum, uppnått 21 års ålder; dock ej den som står under förmynderskap eller fattigvårdsstyrelses målsmansrätt.

II. Beträffande § 19 riksdagsordningen följande förändrade lydelse:

Till ledamot i Andra kammaren kan endast utses man eller kvinna, som uppnått 25 års ålder samt äger valrätt inom riket.

III. Beträffande § 9 riksdagsordningen följande förändrade lydelse:

Till ledamot i Första kammaren kan endast väljas man eller kvinna, som är röstberättigad inom sin kommun samt uppnått 30 års ålder.»

Tillika hafva motionärerna hemställt, att utskottet, i händelse af bifall till motionärernas förslag, ville vidtaga den jämkning i formuleringen jämväl af andra paragrafer i grundlagarna, som kunde blifva en följd af detsamma.

I motion nr 316 i Andra kammaren har herr Lindhagen m. fl. gjort enahanda hemställan som herr Branting m. fl. i motionen nr 307 under punkterna 1:o) och 2:o).

II: 316.

Rörande hvad motionärerna anfört till stöd för sina förslag hänvisas till de särskilda motionerna.

Utskottets  
yttrande.

Utskottet delar den af föredragande departementschefen till det återopade statsrådsprotokollet uttalade mening om lämpligheten däraf, att politisk valrätt och valbarhet för kvinnor införes; och då utskottet därjämte vid granskning af det framlagda förslaget till grundlagsändring icke funnit anledning att däremot framställa någon anmärkning, får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt med afslag på herr Brantings m. fl. och herr Lindhagens m. fl. motioner, i hvad de afse bestämmelser, som afvika från de uti ifrågasvarande proposition föreslagna, såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 9, 16, 19 och 21 Riksdagsordningen:

(Nuvarande lydelse):

(Föreslagen lydelse):

§ 9.

§ 9.

Till ledamöter i Första kammaren kunna endast väljas män, som uppnått — — — — — sin befattning.

Till ledamöter i Första kammaren kunna endast väljas män och kvinnor, som uppnått — — — — — sin befattning.

§ 16.

§ 16.

Valrätt tillkommer en hvar välfrejdad svensk *man* från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått tjugufyra års ålder, dock ej

Valrätt tillkommer enhvar välfrejdad svensk *medborgare, såväl man som kvinna*, från och med kalenderåret näst efter det, hvarunder han uppnått tjugufyra års ålder, dock ej

a) den som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd;

b) den som häftar för understöd, hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssamhälle tilldelats *honom själf, hans hustru* eller minderåriga barn;

c) den som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

d) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången af sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsöfningar.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämdt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

a) den som står under förmynderskap eller är i konkurstillstånd;

b) *gift kvinna, som ej vunnit boskillnad och hvilkens man är i konkurstillstånd;*

c) den som häftar för understöd, hvilket under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssamhälle tilldelats *den häftande själf eller dennes hustru* eller minderåriga barn;

d) *gift kvinna, hvilkens man häftar för understöd, som under löpande eller sistförflutna kalenderåret af fattigvårdssamhälle tilldelats henne eller makarnas minderåriga barn;*

e) den som icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

f) *gift kvinna, som ej vunnit boskillnad och hvilkens man icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;*

g) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången af sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsöfningar.

Till efterrättelse vid val skall finnas röstlängd; och skall, på sätt i vallagen finnes närmare bestämdt, valrätten grundas på förhållandena vid tiden för röstlängdens tillkomst, ändå att förändring före valet inträffar.

## § 19.

Till *ledamot* i Andra kammaren kan endast utses *man*, som äger valrätt inom valkretsen eller, där fråga är om stad, bestående af flera valkretsar, inom någon af dessa.

## § 21.

Riksdagsman, — — — — —  
— — — — — tre lagtima riksdagar.

Afsägelse — — — — —  
Konungens befallningshafvande.

Stockholm den 15 maj 1912.

På utskottets vägnar:

HJ. BRANTING.

### Reservationer:

af herrar *Trygger*, *Clason*, *Bellinder*, *Ekman*, *von Mentzer*, grefve *Hamilton*, *Jansson* i *Djursätra*, *Nyström* och *Magnusson*;

af herr *Branting*, med hvilken herrar *Wavrinsky*, *Nilsson* och *Larsson* i Västerås förenat sig, och som anför:

I de delar af rösträttsfrågan, som behandlas i detta utlåtande, ha vi, under hänvisning till vårt principiella kraf på fullt allmän och lika valrätt och valbarhet för *kvinnor* liksom för män, yrkat bifall till den socialdemokratiska riksdagsgruppens motion nr 307.

## § 19.

Till *ledamöter* i Andra kammaren kunna endast utses *män och kvinnor*, som äga valrätt inom valkretsen eller, där fråga är om stad, bestående af flera valkretsar, inom någon af dessa.

## § 21.

Riksdagsman — — — — —  
— — — — — tre lagtima riksdagar.

*Kvinna är berättigad att afsäga sig riksdagsmannauppdrag, äfven om icke något af nu nämnda skäl är för handen.*

Afsägelse — — — — —  
Konungens befallningshafvande.

Subsidiärt ha vi sedan framställt yrkande på sådan ändring i den kungl. propositionen, att gift kvinna, som har egen debetsedel och erlagt påförda utskylder, skall vara röstberättigad, äfven om hennes man icke erlagt de honom åliggande utskylderna. Att i ett dylikt fall låta den ordentligt betalande hustrun bli rösträttslös på grund af att hennes mans utskylder icke erläggas synes oss till och med från utskyldsstreckets egen tankegång allt för orimligt.

Syftet med detta subsidiära yrkande kunde t. ex. uttryckas genom följande formulering af § 16 mom. e) och f):

e) den som icke erlagt de honom eller henne påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren;

f) gift kvinna, som ej är påförd utskylder och ej vunnit boskillnad samt hvilkens man icke erlagt de honom påförda utskylder till stat och kommun, hvilka förfallit till betalning under de tre sistförflutna kalenderåren.

---